

Етикетки, власноручно заповнені В.І. Липським.

На базі його досліджень в Одесі були побудовані перші в країні агаровий та йодний заводи, що працювали багато років на місцевій сировині.

Список літератури

1. Барбарич А.І. Володимир Іполітович Липський. К.: вид-во АН УРСР, 1958. – 38 с.
2. Васильченко И.Т. Владимир Ипполитович Липский (К 100-летию со дня рождения) // Ботан. журн. 1963. – 48, N 8. – С. 1236-1239;
3. Доброчаева Д.Н., Мокрицкий Г.П. Владимир Ипполитович Липский. – К.: Наук. думка, 1991. – 214 с.
5. Из эпистолярного наследия В.И. Вернадского. Письма В.И. Вернадского В.И. Липскому. 1919 — 1936 / Сост., подгот. текста, прим. Т. В. Андрианова и М.В. Шевера. — Киев-Кременчуг: Комиссия НАН Украины по разработке научного наследия академика В.И. Вернадского, Научно-просветительское общество "Ноосфера" им. В.И. Вернадского, 2002. — 24 с.
6. Коваленко С. Г., Бондаренко О. Ю., Васильева Т. В., Немерцалов В. В.
7. Роль В.І. Липського в розвитку ботанічних досліджень в Одесі // Інтродукція, збереження та моніторинг рослинного різноманіття. Матеріали Міжнародної наукової конференції до 175-річчя Ботанічного саду імені акад. О.В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка (20 – 24 травня 2014 р., Київ, Україна). – Київ, ПАЛИВОДА А. В., 2014. – С. 259.
8. Коваленко С.Г., Васильева Т.В., Немерцалов В.В., Бондаренко Е.Ю. В.И. Липский и его роль в создании гербарной коллекции ботанического сада ОНУ// Роль ботанических садов в сохранении и мониторинге биоразнообразия. Сборник материалов / отв. ред. Вардуни Т.В., Дмитриев П.А., Капралова О.А. ; Южный федеральный университет. – Ростов-на-Дону : Издательство Южного федерального университета, 2015. – С. 56-59.
9. Коваленко С.Г., Васильева Т.В., Швець Г.А. Ботаніки і ботанічні дослідження у Одеському національному університеті ім. І.І. Мечникова (1865-2005). – Одеса: Фенікс, 2005. – 104 с.
10. Потапенко Г.И. История кафедры ботаники Одесского государственного университета за 75 лет существования 1865-1940. – Одесса: Печатный дом, 2010. – 88 с.

11. Ситник К.М., Зиман С.М., М'якушко Т.Я Володимир Іполітович Липський (до 120-річчя з дня народження) // Укр. ботан. журн. - 1983. - 40, N 5. - С. 97-99;
12. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Зиман С.М. Видатний флорист і організатор (до 120-річчя від дня народження В.І. Липського) // Вісник АН УРСР. - 1983. - N 9. - С. 94-96.

УДК 378.4 (477.74-21):556 (092)

ВОЛОДИМИР ІПОЛИТОВИЧ ЛИПСЬКИЙ. УЧНІ ТА РОДИНА

Коваленко С.Г., Васильєва Т.В., Немерцалов В.В., Бондаренко О.Ю.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,

Одеса, Україна, tvass@ukr.net

Резюме. Коротко наведені біографії учнів Володимира Іполітовича Липського, кандидатськими дисертаціями яких він керував, працюючи в Одесі 1928-1937 рр. Його учні О.Д. Андрєєв, О.І. Якубєць-Якубчик, Т.М. Гольд, П.О. Сатановський, А.З. Жаренко, І.І. Погребняк присвятили своє життя як дослідженню водоростей, лікарських та технічних рослин, інтродукції деревно-кущових рослин, так й бібліотечній та викладацькій роботі. Оприлюднені історії життя шістьох дітей В.І. Липського.

Summary. Kovalenko S.G., Vasylyeva T.V., Nemertsalov V.V., Bondarenko O.Yu. **Volodymyr Ipolitovich Lypsky. Disciples and family.** There were short biographies of V.I. Lypsky disciples, which candidate theses he guided during his work in Odesa in 1928-1937. His disciples O.D. Andreev, O.I. Yakubets-Yakubchik, T.M. Gold, P.O. Satanovskiy, A. Z. Zharenko, I.I. Pogrebnyak devoted their lives to investigation as alga, medicine and technical plants, as library and pedagogical work. It was indicated the life histories of V.I. Lypsky six children.

Кожний вчений, який присвятив своє життя науці, має продовження своїх ідей в учнях, послідовниках. Володимир Іполітович Липський прожив цікаве, багате на події, експедиції, здобутки життя (Доброчаєва, Мокрицький, 1991). В Одеський період свого життя (1928-1937 рр) багато уваги він приділяв роботі з аспірантами. У різні роки він був керівником робіт О.Д. Андрєєва, О.І. Якубця-Якубчика, Т.М. Гольд, П.О. Сатановського, А.З. Жаренко, І.І. Погребняка. Останні четверо вчилися у нього за спеціальністю «геоботаніка». При цьому Володимир Іполітович не лише давав вказівки щодо напрямку роботи, але й допомагав у зборі і аналізі матеріалів особливо під час експурсій до Хаджибейського, Куяльницького, Сухого лиманів. Велику допомогу у роботі з аспірантами надавав йому Г.Й. Потапенко. Як згадує Г. Й. Потапенко (Потапенко, 2010), у роки роботи в Одесі Володимир Іполітович категорично відмо-

влявся від усякої лекційної роботи, однак, завжди йшов назустріч тим, хто по-справжньому цікавився наукою, допомагав порадами, критикою (іноді суворою), літературою та ін. Тому так приязно згадують про нього усі, з ким він спілкувався.

Зупинимось на коротких відомостях про шістьох учнів В. І. Липського цього періоду.

Олександр Дмитрович Андреев після закінчення біологічного відділу Інституту народної освіти (так тоді називався університет) у 1927 р. став аспірантом спочатку проф. Д.О. Свиренка, а потім В.І. Липського. На основі зібраного матеріалу написав дві роботи: «Первые сведения о водорослях речки Мертвовод» та «Водоросли Карповского ставка Свинозерки». У 1930-1933 рр. працював науковим співробітником ботанічного саду, вивчав технічні рослини.

Омелян Іванович Якубець-Якубчик під час навчання у аспірантурі займався культурою лікарських рослин. Після її закінчення до кінця життя (1940 р.) працював в опорному пункті Української станції лікарських і ефіроолійних рослин у Кривій Балці.

Тамара Моїсеївна Гольд з 1930 р. вчилася в аспірантурі за спеціальністю «геоботаніка». Збір матеріалу вона проводила у різних місцях: Чорному лісі, Весело-Боковеньківському дендропарку, Ново-Миргородському районі. Після закінчення аспірантури працювала асистентом педагогічного та сільськогосподарського інститутів Одеси, науковим співробітником карантинної інспекції, бібліографом наукової бібліотеки Одеського університету (Гольд, Доброчаєва, 1988).

Павло Опанасович Сатановський вчився одночасно з нею. Під час навчання він побував у відрядженні в ботанічних садах Ленінграду, Сухумі, Батумі, Ашхабаду. Брав участь у роботі IV-ого Всесоюзного ботанічного з'їзду в Ташкенті. Його кандидатська дисертація виконана за темою: «Геоботанический очерк склонов Хаджибейского лимана».

Наталя (Анастасія) Зиновіївна Жаренко (1909-1994) у 1935 р. захистила кандидатську дисертацію на тему: «Сорная растительность Одесского района и меры борьбы с ней». У 1937 р. отримала звання доцента, одночасно працюючи науковим співробітником ботанічного саду. Під час війни евакуювалася разом із університетом. У 1946-1948 рр. була директором ботанічного саду і до кінця життя не переривала з ним наукових та творчих зв'язків. Саме в той час, крім відновлення колекцій, до саду було приєднано територію, розташовану за адресою: Французький бульвар 48/50. Разом із співробітниками саду багато зробила для введення нових видів деревно-кущових рослин в озеленення міста.

Іван Іванович Погребняк (1908-1982), навчаючись у аспірантурі при відділі систематики рослин ботанічного саду у 1931-1934 рр., прий-

мав участь у багатьох наукових експедиціях, вивчав водорості Чорного моря у районі Лузанівка – Пересип – Малий Фонтан – Люстдорф, разом із В.І. Липським – філофору на «Філофорному полі» та ін. У 1934 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему: «Морские водоросли Одесского побережья и их практическое использование» і наступного року отримав звання доцента, а у 1965 р. – докторську на тему «Донна рослинність лиманів Північно-Західного Причорномор'я і суміжних акваторій». З часів війни до 1978 р. був завідувачем кафедри морфології і систематики рослин Одеського університету, багато років деканом факультету. У 1946-1951 рр. за сумісництвом очолював відділ флори і рослинності ботанічного саду Коваленко та ін., 2005).

Володимир Іполитович дуже любив та поважав свою дружину. Після її смерті залишився їй вірним. У них було шестеро дітей: чотири сини – Олег (1898 – після 1975), Всеволод (1899 – після 1978), Борис (1906-1942), Святослав (1907-1938) та дві доньки – Тетяна (1902-1958) та Ольга (1904-1986). Два старші сини стали інженерами, емігрували з Росії у 1919 р. у Чехословаччину. Олег у 1939 р. переїхав з родиною до Австралії, де і жив до кінця життя. Всеволод у 1945 р. був депортований до СРСР і відбував строк (як білий офіцер у минулому) у Воркуті, звідки у 1954 р. повернувся до Братислави. Борис жив у Києві, добре володів французькою, пішов на фронт добровольцем і пропав безвісті під Москвою. Святослав працював разом з батьком у ботанічному саду, досліджував флору регіону, разом із ним був у останній експедиції В.І. Липського на о. Джарилгач, яка була організована для вивчення розповсюдження та запасів *Chrysopogon grillis* (L.) Trin., який зараз внесений до Червоної книги України (Червона книга України, 2009). Він пережив батька лише на рік і похований поруч із ним.

Дочка Тетяна стала біологом, закінчила Ленінградський університет. У 1942-1944 рр. була в евакуації у Кемеровській області. Після війни за сприяння акад. В. І. Вернадського працювала до кінця свого життя співробітником Головного ботанічного саду АН СРСР.

Ольга (у заміжжі Грум-Гримальо) закінчила Московський інститут іноземних мов. До виходу на пенсію викладала англійську мову у Московському інституті інженерів зв'язку.

Володимир Іполитович пішов з життя 24 лютого 1937 р. і похований на Другому міському цвинтарі. У 1950-х роках могилу вченого та пам'ятник було зруйновано, а місце захоронення втрачено.

Пам'ятник В.І. Липському на II-ому Християнському цвинтарі в Одесі
(фото М. Немерцалової, 2013 р.)

Так видатний дослідник, знавець рослинного світу залишився без останнього притулку на своїй рідній землі. Тільки за клопотання Президіуму Академії наук України у 1990 році Одеська міська Рада прийняла постанову "Об увековечении памяти академика Владимира Липского".

Список літератури

1. Гольд Т.М., Доброчаєва Д.М. Володимир Іполітович Липський. (до 125-річчя з дня народження) // Укр. ботан. журн. – 1988. – 45, N 3. – С. 94-96.
2. Доброчаєва Д.Н., Мокрицький Г.П. Владимир Ипполитович Липский. – Киев: Наукова думка, 1991. – 214 с.
3. Коваленко С.Г., Васильєва Т.В., Швець Г.А. Ботаніки і ботанічні дослідження у Одеському національному університеті ім. І.І. Мечникова (1865-2005). – Одеса: Фенікс, 2005. – 104 с.
4. Потапенко Г.И. История кафедры ботаники Одесского государственного университета за 75 лет существования 1865-1940.-Одесса: Печатный дом, 2010.- 88 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ.- К: Глобалконсалтинг, 2009.

К ИСТОРИИ БОТАНИЧЕСКОГО САДА ОНУ
ИМ. И.И. МЕЧНИКОВА

Возианова Н.Г., Крицкая Т.В., Левчук Л.В., Чабан Е.В., Осадчая Л.П.
Ботанический сад ОНУ им. И.И. Мечникова, Одесса, Украина,
krickatam@gmail.com

Аннотация. В статье приведены данные по истории изменения площади территории ботанического сада ОНУ имени И.И. Мечникова на протяжении 150 летнего периода существования сада.

Summary. Vozianova N.G., Kritskaya T.V., Levchuk L.V., Chaban E.V., Osadchaya L.P. **To the history of the Botanical Garden ONU I.I. Mechnikov** The article presents data on the history of changes in the area of the botanical garden of ONU I.I. Mechnikov for 150 years of the garden.

Ботанический сад (далее – ботсад) был основан в 1867 г. и расположен в небольшом сквере (Дворянская, 2) между двумя корпусами университета. Так как коллекции сада быстро пополнялись, к 1880 г. сад был переведен на университетскую дачу (Малый Фонтан, Французский б-р, 87). Площадь дачи составляла 6 га верхняя терраса и 3,5 га – нижняя. На короткий период при работе акк. Липского В.И. к саду присоединили дачу Маразли, но вскоре ее опять отняли, забрав коллекции, высаженные на этой территории.

В течение всего периода существования ботсад всегда ощущал недостаток площадей для своего развития.

В 1948 г. (решением № 272 Исполкома Одесского горсовета депутатов трудящихся) ботсаду был возвращен «старый» ботанический сад по адресу Пролетарский б-р, 48/50, который принадлежал Одесскому госуниверситету до 1926 г. и в связи с ликвидацией на Украине университетов был передан Дачному Тресту.

Площадь «старого» нового сада составляла 9,5 га. Эта территория состояла из двух бывших имений – двух старинных парков и двух замечательных зданий. Однако, свободных площадей для создания коллекций было мало. Большую свободную площадь заняла коллекция персиков, состоящая из 202 сортов, впервые завезенных из Никитского ботсада.

Поэтому директор ботсада доц. Жаренко А.З. обратилась в горисполком с просьбой о расширении площадей. 14 октября 1949 года решением № 1281 Горисполкома ботсаду выделяется участок земли 70 га по Новоаркадийской дороге, находящийся вблизи от «новой территории».